

HELSINGIN KAUPUNGIN

**Vuoden 2021 talousarvio-
ehdotuksen raami sekä
talousarvio- ja
taloussuunnitelma-
ehdotuksen
2021–2023
laatimishjeet**

Khs 24.8.2020

Julkaisija Helsingin kaupungin kaupunginkanslia
Osoite PL 20 (Pohjoisesplanadi 11–13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Helmi Strategia ja talous/Kaupungin ja talous/Talousarvio
Tilaukset Helsingin kaupungin kaupunginkanslia
puh. (09) 310 36271

Jakelu sähköposti anne.alanko@hel.fi

Helsingin kaupungin digipaino
Helsinki 2020

24.8.2020

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

1. TIIVISTELMÄ	1
2. JOHDANTO.....	2
3. VUODEN 2021 TALOUDEN JA TOIMINNAN SUUNNITTELU	4
KAUPUNKISTRATEGIA POHJANA TALOUDEN JA TOIMINNAN SUUNNITTELUSSA.....	4
<i>Koronakriisin vaikutus strategian toteutukseen.....</i>	<i>4</i>
YLEINEN TALOUSTILANNE	5
HELSINGIN KAUPUNGIN TALOUDELLINEN TILANNE VUODEN 2020 KESÄLLÄ	7
VUODEN 2021 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI	8
LINJAUKSIA VUODEN 2021 TALOUSARVIOEHDOTUSTEN VALMISTELUUN	13
KAUPUNKITASOINEN INVESTOINTIRAAMI.....	18
4. TALOUSARVIOALOITTEET	19
5. VUODEN 2021 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN VALMISTELUN AIKATAULU	20

1. TIIVISTELMÄ

Helsingin kaupungin vuoden 2021 talousarviota laaditaan poikkeuksellisen epävarmuuden aikana. Arviot koronakriisin kustannuksista ja tulomenetyksistä ovat suunta-antavia. Talouteen liittyvät negatiiviset riskit ovat merkittävät, ja näkymä tulevaan on hämärä. Covid-19 -viruksen aiheuttamalla terveydellisellä, taloudellisella ja sosiaalisella kriisillä saattaa olla ennakoimattomia vaikutuksia kaupungistumiskehitykseen, mikä voimistaa tulevien vuosien taloudellisia uhkakuvia.

Koronakriisin arvioidaan heikentävän kaupungin taloutta yhteensä 180 miljoonalla eurolla vuonna 2020 verrattuna tilanteeseen, jossa epidemiaa ja sen vaatimia rajoitustoimia ei olisi. Kaupungin koronalaskua pienentävät valtiolta saadut noin 200 miljoonan euron koronakompensaatiot sekä 81 miljoonan euron kompensatio yritysten maksujärjestelyistä johtuvista verotulojen lykkäytymisistä.

Koronakriisin vaikutus kaupungin talouteen vuonna 2021 on arviolta 580 miljoonaa euroa ilman valtion mahdollisia lisäkompensaatioita. Luvussa on huomioitu valtiolle takaisin maksettava 81 miljoonan euron kompensatio.

Kaupungin talous oli kriisin alkaessa aiempien vuosien vastuullisen taloudenpidon ansiosta vahva, eikä taloudelliseen äkkijarrutukseen ole tarvetta. Talouden pelivaran säilyttäminen tulevaisuudessa kuitenkin edellyttää, että kaupunki käynnistää keskipitkän aikavälin tuottavuutta parantavia toimenpiteitä osana vuoden 2021 talousarvion laadintaa. Helsingin on lisäksi löydettävä keinoja toteuttaa uutta taloudellista toimeliaisuutta luovaa elinkeinopolitiikkaa.

Koronavirusepidemian aiheuttamien toimintamenojen kasvun sekä verotulojen supistumisen myötä kaupungin vuosikate ja tulos heikkenevät aiempiin vuosiin verrattuna. Investointeja joudutaan rahoittamaan lainarahoituksella. Käyttötalouden menojen maltillinen kasvu hillitsee kaupungin velkaantumista.

Väestönkasvun ja kustannustason ennusteet vuosille 2020–2023 ovat muuttuneet vuoden 2020 talousarvion hyväksymisajankohdasta. Kustannustason kasvun hidastuminen on ollut erityisen suuri vuonna 2020. Väestönkasvun muutokset kohdistuvat vuosille 2021–2022. Merkittävä tekijä kustannustason muutoksessa on kunta-alan palkkaratkaisu.

Kaupunkistrategian mukaan kaupungin toimintamenojen kasvun talousarviossa määrittävät väestönkasvu ja kustannustason muutos sekä 0,5 prosentin tuottavuuden parantaminen. Helsingin kaupungin vuoden 2021 talousarvioehdotuksen toimintamenojen raami on 4 221,8 miljoonaa euroa. Toimintamenojen kasvuprosentti on 2,54 verrattuna talousarvioon 2020. Pohjaluvussa on huomioitu alentunut peruspalveluiden hintaindeksi. Raamin mukainen kasvu vuoden 2019 tilinpäätöksestä on 4,87 %.

24.8.2020

Investointiraami on 780 miljoonaa euroa. Taloussuunnitelmassa investoinnit on mitoitettu 780 miljoonan euron tasolle myös taloussuunnitelmakauden jälkimmäisinä vuosina 2022-2023. Investointitaso on korkeampi kuin toteutuneet investoinnit vuosina 2018-2019.

Kaupungin lainakanta kasvaa 220 miljoonalla eurolla vuonna 2021 ja keskimäärin 320 miljoonalla eurolla vuosina 2022-2024. Kaupungin tulevien vuosien taloudenpidon tavoitteena on, että lainakanta korkeintaan kaksinkertaistuu vuodesta 2020 vuoteen 2024 mennessä.

Ikäryhmäkohtaisiin väestömääriin sidonnaiset menot muodostavat noin kaksi kolmasosaa kaupungin toimintamenoista, mikä tarkoittaa vastaavaa painotusta strategiatavoitteen mahdollistaman kaupunkitasoisen toimintamenojen kasvun kohdentamisessa ikäryhmäkohtaiset väestöennusteet huomioon ottaen.

Vuoden 2021 talousarvioehdotuksen raamin laskelmat on laadittu viimeisimmän käytettävissä olevan, 16.6.2020 laaditun valtiovarainministeriön taloudellisen katsauksen sekä siitä johdettujen verotuloennusteiden perustella. Oletuksena on, että Suomen kansantalous supistuu tänä vuonna kuusi prosenttia, ja kasvaa ensi vuonna 2,5 prosenttia. Helsingin verotulojen ennustetaan supistuvan 1,9 prosenttia vuonna 2020 ja kasvavan 1,7 prosenttia vuonna 2021 edellisvuoteen verrattuna.

Talousarviovalmistelun edetessä ennusteet talouden kehityksestä tarkentuvat. Toimintamenojen kokonaistason laskelma ja sitä myötä kaupunkitasoinen toimintamenojen raami tarkistetaan vastaamaan viimeisimpiä ennusteita kustannustason muutoksesta. Lisäksi huomioidaan valtion mahdolliset tukitoimet. Lauta- ja johtokuntien talousarvioehdotukset sovitetaan kaupunkitasoiseen kokonaisraamiin. Toimintamenojen yhteensovittamisessa huomioidaan väestönkasvun kohdentuminen sekä koronaepidemian aiheuttamat menopaineet.

2. JOHDANTO

Vuoden 2021 talousarvion laatimisohjeissa esitetään tulos- ja rahoituslaskelman muodossa talouden toteumatilanteeseen ja ennusteisiin perustuva arvio kaupungin talouden kehityksestä vuosina 2020-2024 sekä ennuste keskeisten talouden tunnuslukujen kehityksestä. Kaupungin taloustilanteeseen ja tunnuslukuihin sekä kaupunkistrategian taloustavoitteisiin perustuen annetaan euromääräinen raami vuodelle 2021 kaupunkitasolla käyttötalousmenoille sekä kaupunkitasolla ja talousarviokohdittain investoinneille.

Laatimisohjeisiin sisältyvässä tulos- ja rahoituslaskemassa on vuoden 2020 osalta esitetty tunnusluvut vuoden 2020 ensimmäisen tilinpäätösennusteen pohjalta. Ennustetta on päivitetty tuoreimmalla arviolla vero- ja valtionosuusrahoituksesta vuonna 2020. Seuraava koko vuotta koskeva tilinpäätösennuste 2/2020 valmistuu

24.8.2020

elokuun lopulla. Lauta- ja johtokuntien tulee hyväksyä talousarvioehdotuksensa 23.9.2020 mennessä.

Vuoden 2021 talousarvion valmisteluaikataulua (s. 20) on päivitetty, jotta koronaepidemian vuoksi epävarmassa taloustilanteessa talousarvion valmistelussa olisi käytettävissä mahdollisimman hyvät pohjatiedot. Koronaepidemiasta johtuvien kuntatalousvaikutusten vuoksi valtion vuoden 2021 budjetin valmistelulla on tavanomaista suurempi merkitys kuntien talousarviovalmistelussa. Ennakkotiedon mukaan hallitus linjaa keskeiset budjettipäätökset budjettiriihessä syyskuun puolivälissä. Linjaukset otetaan huomioon pormestarin talousarvioehdotuksen valmistelussa.

Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja turvaavat edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen. Talousarvio ja -suunnitelma on kaupunkistrategian toteuttamisen ja seurannan keskeisin väline.

Kaupungin hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus päättää vuosittain talousarvion laatimisohteista ja noudattamisohteista. Talousarvion laatimisohteissa annetaan toimialoille, virastoille ja liikelaitoksille ohteet talousarvion ja -suunnitelman laatimiseksi. Laatimisohteiden käsittelyn yhteydessä kaupunginhallitus voi hyväksyä talousarvion valmistelutyötä ohjaavia kannanottoja. Hallintosäännön mukaan investointitarkastelu laaditaan kymmeneksi vuodeksi.

Kaupungin hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus, rahoitusjohtaja ja taloushallintopalveluliikelaitoksen toimitusjohtaja antavat tarkempia ohteita kaupungin taloushoidosta. Tämän hallintosäännön kirjauksen perusteella rahoitusjohtaja antoi toukokuussa 2020 talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2021-2023 tekniset valmisteluohjeet.

3. VUODEN 2021 TALOUDEN JA TOIMINNAN SUUNNITTELU

Kaupunkistrategia pohjana talouden ja toiminnan suunnittelussa

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 27.9.2017 kaupunkistrategian vuosiksi 2017–2021. Kaupunkistrategia on lähtökohtana valmisteltaessa talousarvioehdotusta sekä muita valtuustokauden talousarvioita ja toimenpiteitä. Kaupunkistrategiaa toteutetaan talousarvion ja taloussuunnitelman sekä toimialojen tulosbudjetin ja toimintasuunnitelmien kautta.

Kaupungin johtoryhmä on käynnistänyt kaupunkistrategian pohjalta seitsemän strategiaa toteuttavaa kaupunkiyhteistä hanketta:

1. Eriarvoisuuden vähentämisen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kaupunkistrategiahanke – Mukana-ohjelma
2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoinnin ja johtamisrakenteen valmistelu
3. Toimitilastrategia
4. Kävelykeskustan laajentamisen ja maanalaisen kokoojakadun edellytykset
5. Liikkumisohjelma
6. Merellinen strategia
7. Maapolitiikka

Kaupunginhallitus hyväksyi 12.3.2018 kaupunkistrategian kaupunkitason mittarit ja 18.3.2019 kehitettävät mittarit osaksi kaupunkistrategian mittareita. Toimialojen tulee talousarvion tavoitteissa, toimenpiteissä ja toiminnan mittauksessa ottaa huomioon kaupunkitason mittarit, jotta kaupunkitason mittarit, toimialojen mittarit ja TA-mittarit sekä palvelujen mittarit muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Toimialojen ja TA-mittareiden tulee osoittaa, kuinka toimiala edistää tai tukee kaupunkitason mittareiden tavoitetason toteutumista.

Mittarikokonaisuus on yhtenä lähtökohtana keskushallinnon ja toimialojen vuoden 2021 talousarviovalmisteluun. Talousarviossa päätetään sitovista ja muista toiminnan tavoitteista ja käyttösuunnitelman yhteydessä lautakunnassa toimialatason mittareista

Koronakriisin vaikutus strategian toteutukseen

Koronavirusepidemian ja siihen liittyvien rajoitustoimien vaikutukset ovat mittavia, pitkäkestoisia ja yllättäviä. Kaupunginhallituksessa ja johtoryhmässä sovitusti kaupunkistrategian tavoitteet ovat muuttuneessakin tilanteessa edelleen relevantit, mutta toimeenpanon resursointia ja priorisointia joudutaan tarkentamaan.

Kaupunkistrategiassa korostettua toimintakulttuurin muutosta ja nopeaa sopeutumiskykyä tarvitaan mahdollisiin epidemian seuraaviin aaltoihin varautumisessa

sekä pidemmän aikavälin vaikutuksiin mukautumisessa. Sopeutumisen ja palautumisen varmistamiseksi kaupungin johtoryhmä on käynnistänyt palautumisohjelman. Ohjelma keskittyy keinoihin, joilla varmistetaan kaupunkistrategian tavoitteiden toteutuminen: vastuullinen taloudenpito, uudistuvat palvelut, digitalisaation nopeuttaminen ja kestävä kehitys sekä hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttaminen. Ohjelman kautta voidaan yli organisaatorajojen reagoida nopeasti muuttuvaan tilanteeseen tuottamalla palveluita uudella tavalla ja purkamalla rajoituksia, mutta myös mahdollisesti niitä palauttamalla. Palautumisohjelmaa toimeenpannaan tiiviisti linkitettyinä talouden ja toiminnan suunnitteluun.

Palautumisohjelman toimenpiteiden suunnittelu ja toimeenpano tapahtuvat pääosin osana kaupungin normaalia toimintaa, siellä missä palvelut tuotetaan. Kaupungin strategiaan perustuva palautumisohjelmaa jäsentävät seuraavat teemat: kaupunkilaisten aktiivisuus ja luottamus, yritysten ja yrittäjyyden vauhdittaminen ja uudistuva ja kestävä kaupunkiorganisaatio. Teemoja hyödyntäen toimialoilta ja kanslian osastoilta kootaan koronakriisistä johtuvia ja strategian toteutumisen kannalta kriittisiä toimenpiteitä kattavammiksi ja vaikuttavammiksi kaupunkitason kokonaisuuk- siksi.

Toimialat, virastot ja liikelaitokset vastaavat palautumisohjelman tavoitteiden toteuttamiseen tarvittavasta toiminnan suunnittelusta ja tavoiteasetannasta talousarvion yhteydessä.

Yleinen taloustilanne

Covid-19 -pandemia on aiheuttanut ennennäkemättömän jyrkän ja laajan talouskriisin. OECD:n arvion mukaan sen jäsenvaltioiden bruttokansantuotteiden ennustetaan laskevan keskimäärin 9,5 prosenttia vuonna 2020.

Kriisin vaikutukset Suomen julkiseen talouteen ovat dramaattiset. Suomessa oli toukokuussa lähes 100 000 työllistä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Tavaravien- nin arvo laski toukokuussa lähes 31 prosenttia verrattuna vuoden 2019 vastaavaan ajankohtaan. Valtiovarainministeriön 16.6.2020 tekemän arvion mukaan Suomen bruttokansantuote supistuu kuusi prosenttia vuonna 2020. Bkt:n arvioidaan kasvavan 2,5 prosenttia vuonna 2021 ja 1,7 prosenttia vuonna 2022. Julkisen talouden alijäämä kasvaa tänä vuonna yli kahdeksaan prosenttiin ja julkisyhteisöjen velka kipu- uaa yli 70 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtiovarainministeriön ennuste on laadittu oletuksella, että mahdolliset uudet rajoitukset eivät supista ta- loutta merkittävästi loppuvuonna. Talousarviota laadittaessa arviot kansantalouden kehityksestä ovat päivittyneet.

Kriisin talousvaikutukset ovat iskeneet kovaa palveluvaltaisen Helsingin talouteen. Palkkasumma tippui Helsingissä huhti-kesäkuussa keskimäärin kahdeksan prosent- tia verrattuna vuoden takaiseen ajankohtaan, mikä oli suurimmista kaupungeista

24.8.2020

Vantaan jälkeen toiseksi eniten. Työttömiksi jääneiden työnhakijoiden määrä lisääntyi puolessa vuodessa yli 10 000:lla. Lomautettuna oli pahimmillaan 30 000 helsinkiläistä.

Covid-19-tartuntojen leviämisen hillitsemiseksi tehtyjä rajoitustoimia on alettu purkaa alkukesän aikana, mikä on ainakin väliaikaisesti piristänyt taloudellista toimeliaisuutta ennen kaikkea palvelualoilla. Talouden toipuminen tämän vuoden loppupuolelta alkaen on kuitenkin erittäin epävarmaa erityisesti epidemian mahdollisen toisen aallon johdosta.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino pienenee lähivuosina väliaikaisten talouden tukitoimien päättyessä ja kasvun elpessä. Julkinen talous pysyy 2020-luvun puoliväliä lähestyttäessä silti edelleen selvästi alijäämisenä.

Työllisten määrän lasku jyrkkenee vuonna 2020. Työllisyys supistuu Suomessa 2,5 prosenttia ja työllisyysaste laskee alle 71 prosenttiin. Yritykset ovat sopeuttaneet työvoimakustannuksiaan irtisanomisten lisäksi lomautuksilla. Lomautettujen työnhakijoiden määrä on keväällä lisääntynyt ennätyksellisen nopeasti. Työnhakijoiksi rekisteröityneitä tulee olemaan satoja tuhansia vielä pitkään, sillä työttömiä oli työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) rekisterissä toukokuun lopussa 431 000 henkilöä. Työvoimatutkimuksen mukaan työttömien määrä on kääntymässä selvään kasvuun. Työllisyyden lasku ja lomautettujen suuri määrä kohottavat Suomen työttömyysasteen 8,5 prosenttiin.

Rakentamisen aloitusten ennakoitaan lykkääntyvän, ja asuntoaloitusten arvioidaan supistuvan useammalla tuhannella vuoteen 2021 asti, mikä heikentää vuoden 2021 asuinrakennusinvestointeja. Tämän jälkeen asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa Suomessa eli vajaaseen 32 000 asuntoaloitukseen vuodessa.

Maailmanlaajuinen epävarmuus hidastaa viennin elpymistä ja viennin volyyymi saavuttaa covid-19-epidemiaa edeltävän tason aikaisintaan vasta vuoden 2022 lopulla. Palveluvienti elpyy tavaroiden vientiä hitaammin.

Valtion exit- ja jälleenrakennustyöryhmän toisen vaiheen raportin mukaan rakenteellisia uudistuksia ei Suomessa pidä kriisin takia hidastaa, vaan tarve uudistuksille on entistä suurempi. Valtiovarainministeriön arvion mukaan velkasuhteen vakauttaminen 2020-luvun aikana vaatisi julkisen talouden vahvistamista vähintään noin seitsemällä miljardilla eurolla. Julkisen talouden vahvistamisen keinoja ovat mm. julkisten menojen kasvun hidastaminen, veronkorotukset ja rakenteelliset uudistukset, joilla lisätään työllisyyttä, vahvistetaan talouskasvun edellytyksiä tai kasvatetaan julkisen hallinnon tuottavuutta. Raportin mukaan työllisyyttä tukevat toimet eivät yksinään riitä palauttamaan julkista taloutta kestäväälle uralle.

Helsingin kaupungin taloudellinen tilanne vuoden 2020 kesällä

Kaupungin vastuullisen taloudenpidon ansiosta Helsingin taloustilanne oli koronakriisin iskiessä hyvä. Kriisin vaikutukset kaupungin verotuloihin ja toimintamenoihin ovat erittäin merkittävät, minkä vuoksi vastuullinen taloudenpito korostuu lähivuosina entisestään.

Yleisen taloustilanteen muutoksen ja korona-epidemian myötä kaupungin verotulot laskevat ja samanaikaisesti epidemia aiheuttaa kaupungille huomattavat lisämenot.

Koronakriisin arvioidaan heikentävän kaupungin taloutta yhteensä 180 miljoonalla eurolla vuonna 2020 verrattuna tilanteeseen, jossa epidemiaa ja sen vaatimia rajoitustoimia ei olisi. Lukua pienentää valtion noin 200 miljoonan euron koronakompensaatio sekä 81 miljoonan euron kompensatio yrityksille myönnettyjen maksujärjestelyiden aiheuttamista verotulojen lykkäytymisistä.

Helsingin yhteisöverokertymän ennustetaan tänä vuonna supistuvan kriisistä johtuen 111 miljoonalla eurolla, kunnallisverokertymän 69 miljoonalla eurolla ja kiinteistöverokertymän 17 miljoonalla eurolla. Muiden tulojen kuten vuokratuottojen, pysäköintimaksujen ja asiakasmaksujen ennustetaan laskevan 78 miljoonalla eurolla. Koronan arvioidaan lisäävän kustannuksia yhteensä 105 miljoonalla eurolla, joista suurin osa muodostuu sosiaali- ja terveystoimialan sekä HUS-kuntayhtymän kustannusten ja maksuosuuden kasvusta.

Koronakriisin vaikutus kaupungin talouteen vuonna 2021 on arviolta 580 miljoonaa euroa. Valtion mahdollisista koronakompensatioista ei raamin laatimishetkellä ole tietoa, ja kaupunki joutuu maksamaan valtiolle takaisin vuonna 2020 saatuja verotulojen lykkäämistä kompensatioita yhteensä 81,4 miljoonaa euroa. Yhteisöveron arvioidaan supistuvan yli 200 miljoonalla eurolla, kunnallisverojen yli 80 miljoonalla eurolla ja kiinteistöverojen viidellä miljoonalla eurolla. Muita tulonmenetyksiä kertyy arviolta vajaat 50 miljoonaa euroa. Koronan arvioidaan lisäävän kustannuksia yhteensä lähes 160 miljoonalla eurolla, joista suurin osa muodostuu sosiaali- ja terveystoimialan, HUS-kuntayhtymän ja HSL-kuntayhtymän kustannusten ja maksuosuuksien kasvusta.

Rajoitustoimenpiteet aiheuttavat sosiaali- ja terveydenhuoltoon hoitovajetta, joka aiheuttaa jonojen purun tarvetta sekä kaupungin että erikoissairaanhoidon palveluissa. Lisäksi rajoitustoimenpiteet ovat sulkeneet ennaltaehkäiseviä ja kiireettömiä palveluita, jotka voivat lisätä raskaampien palveluiden tarvetta esimerkiksi lastensuojelussa ja ikääntyvien palveluissa.

HSL:n lipputuloihin on arvioitu syntyvän tänä vuonna yli 100 miljoonan euron vaje, mikä lisää paineita kuntien maksuosuuksien kasvattamiseen. Valtion tulee kompensoida koronasta aiheutuvia vaikutuksia kuntatalouteen myös vuonna 2021 ja osin myös seuraavina vuosina.

Kaupungin käyttömenojen kasvuun paineita aiheuttavat myös hallitusohjelmaan kirjautuneet hankkeet. Nykyisessä taloustilanteessa voidaan pitää epätodennäköisenä, että oppivelvollisuuden ja hoitajamitoituksen kustannukset korvattaisiin kunnille täysimääräisesti. Kustannuksia on yleensä aliarvioitu lainsäädäntövalmistelussa ja valtion rahoitus tilanne täysimääräisen korvauksen rahoittamiseksi tulee koronavirustilanteen myötä olemaan poikkeuksellisen hankala. Ehdotettujen menolisäysten toteutuessa joudutaan kehyskaudella todennäköisesti kohdistamaan leikkauksia hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen yleiskatteelliseen perusrahoitukseen.

Valtion neljännessä lisätalousarvioesityksessä 2.6.2020 linjattiin 1,4 miljardin euron kuntatalouden tukipaketista vuodelle 2020 koronakriisin vaikutusten vuoksi. Tuki koostuu neljästä kokonaisuudesta; tuki sairaanhoitopiireille, kuntien yhteisöveron jako-osuuden nosto, peruspalvelujen valtionosuuden korotus sekä harkinnanvaraisen valtionosuuden määrän lisääminen. Suoraa valtionavustusta sairaanhoitopiireille varataan 200 miljoonaa euroa sekä korotetaan määräaikaisesti vuodelle 2020 kuntien yhteisöveron jako-osuutta kymmenellä prosenttiyksiköllä. Kuntien peruspalvelujen valtionosuutta lisätään noin 720 miljoonaa euroa vuodelle 2020 ja harkinnanvaraista valtionosuutta korotetaan 50 miljoonalla eurolla.

Peruspalvelujen valtionosuuden korotuksesta korvataan kunnallisveron menetyksiä ja koronakriisistä aiheutuneita kustannuksia 550 miljoonalla eurolla osin asukasta kohden tasasuuruisesti ja osin kunnallisveron tilittämisessä vuonna 2020 sovellettavien jako-osuuksien mukaisesti. Peruspalvelujen valtionosuudesta osoitetaan lasten, nuorten ja perheiden sote-palveluihin 112,3 miljoonan euron lisäys, joka jaetaan kunnille alle 18-vuotiaiden määrän perusteella. Lisäksi peruspalvelujen valtionosuudesta kohdennetaan 60 miljoonaa euroa ikäihmisten palveluiden turvaamiseen, joka jaetaan kunnille 65 vuotta täyttäneiden määrän perusteella.

Helsingin osuuden kokonaissummasta arvioidaan olevan yhteensä vajaat 200 miljoonaa euroa, minkä lisäksi HUS:n arvioidaan saavan vajaan 80 miljoonan euron suoran valtionavustuksen.

Valtion lisätalousarvioon sisältyy myös muita toimenpiteitä, joilla tuetaan kuntien taloutta, kuten joukkoliikenteen tuki ja valtionavustukset varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja toisen asteen koulutukseen. Joukkoliikenteen tukeen osoitettiin valtakunnallisesti 100 milj. euroa korvaamaan lipputulojen menetyksiä.

Vuoden 2021 talousarvioehdotuksen raami

Raamin ja talousarvion 2021 valmistelua joudutaan tekemään poikkeuksellisen epävarmassa taloustilanteessa.

Kaupungin vuoden 2021 talousarvion raami ja taloussuunnitelma 2021–2023 perustuvat kaupunkistrategian taloustavoitteisiin. Raamin lähtökohtina ovat kaupunkistrategian taloustavoitteiden mukaisesti käyttötalousmenoja mitoittava tavoite ja investointitason mitoittaminen rahoituksellisesti kestäväälle tasolle. Tavoitteena on,

24.8.2020

että kaupungin lainakanta korkeintaan kaksinkertaistuu vuodesta 2020 vuoteen 2024 mennessä. Raamin lähtökohtana ovat tuoreimmat verotuloennusteet vuosille 2020-2024, joissa on huomioitu koronaepidemian vaikutukset yleiseen taloustilanteeseen.

Kaupunkitasoisen käyttötalouden toimintamenojen kokonaisraamin määrittää kaupunkistrategian tavoitteeseen perustuva väestönkasvuun, kustannustason nousuun ja tuottavuuden parantamiseen perustuva laskelma.

Lauta- ja johtokuntien talousarvioehdotuksille ei osoiteta toimialakohtaista raamia, mutta talousarvioehdotusten yhteensovitus tehdään kaupunkitasoisen kokonaisraamin puitteissa. Kaupunkistrategian mukaisesti toimintamenojen kasvua kohdennetaan erityisesti peruspalveluihin, joissa väestönkasvu suorimmin lisää kustannuksia. Vuoden 2021 talousarvion valmistelussa toimintamenojen kasvun kohdentamisessa huomioidaan lisäksi toiminnot, joihin kohdistuu koronaepidemian seurauksena erityisiä kustannuspaineita vuonna 2021.

Vuoden 2020 osalta väestönkasvun sekä kustannustason muutosta ilmentävän peruspalvelujen hintaindeksin ennusteet ovat muuttuneet vuoden 2020 talousarvion hyväksymisvaiheesta. Strategiataavoitteen mukainen toimintamenojen kasvu oli vuoden 2020 talousarvion hyväksymisvaiheessa 3,03 prosenttia. Viimeisimpien ennusteiden mukaan indekseihin perustuva toimintamenojen kasvu vuodelle 2020 on 1,39 prosenttia eli 1,64 prosenttiyksikköä talousarvion hyväksymisvaihetta alempi. Indeksimuutoksiin perustuen vuoden 2020 toimintamenojen tulisi siten kaupunkitasolla alittaa vuoden 2020 talousarvio 1,64 prosentilla eli 68,6 miljoonalla eurolla.

Tuoreimpien väestönkasvuarvioiden mukaan kaupunkistrategian tavoitteen laskennassa käytettävä väestönkasvuprosentti on 0,89 vuodelle 2020 (2020 talousarviossa 0,83 prosenttia), 0,74 vuodelle 2021 (2021 taloussuunnitelmassa 1,04 prosenttia), 0,93 vuodelle 2022 (2022 taloussuunnitelmassa 1,04 prosenttia) ja 0,96 vuodelle 2023.

Valtiovarainministeriön ennusteen 16.6.2020 mukaan toimintamenojen kustannustason muutoksen määrittelevä peruspalvelujen hintaindeksin kasvu olisi 1,00 prosenttia vuonna 2020, 2,30 prosenttia vuonna 2021, 1,80 prosenttia vuonna 2022 sekä 2,10 prosenttia vuonna 2023. Talousarvion 2020 valmistelutilanteeseen nähdyn vuoden 2020 peruspalveluiden hintaindeksin ennuste on laskenut selvästi 2,70 prosentista 1,00 prosenttiin.

Kustannustason muutosta ilmaisevaan indeksiin vaikuttaa merkittävästi kunta-alan palkkaratkaisu. Sopimuskausi on kaikissa kunta-alan sopimuksissa 1.4.2020–28.2.2022. Kunta-alan sopimusten kustannusvaikutus on 23 kuukauden sopimusjaksolla 3,04 prosenttia. KT Kuntatyöntäjien arvion mukaan vuonna 2021 palkkakustannukset nousevat keskimäärin 2,05 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna. Kustannusvaikutus Helsingille on 35,6 miljoonaa euroa. Sopimus poistaa kilpailuky-

24.8.2020

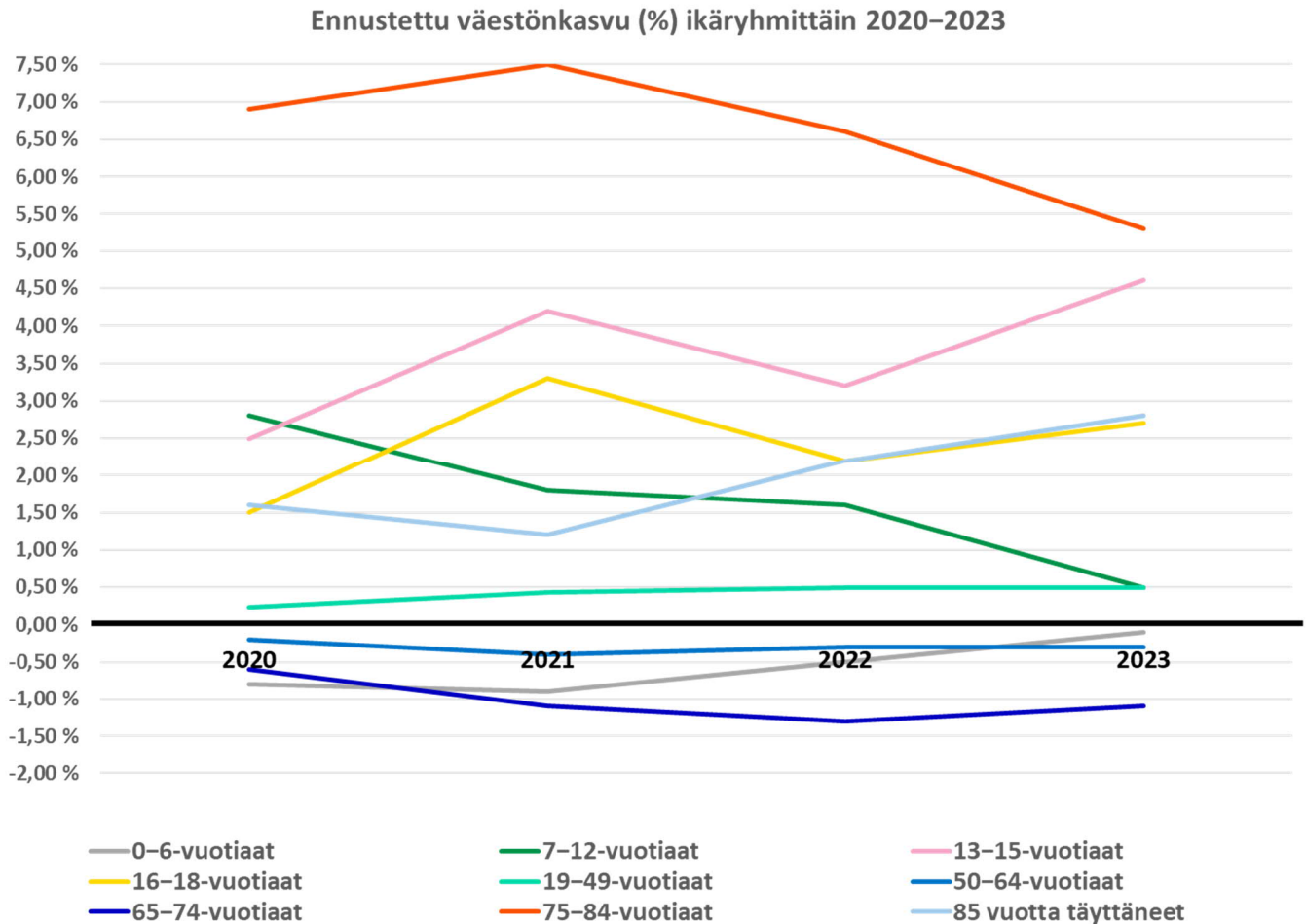
kysöpuksun työajan pidennykset 31.8.2020 lukien, OVTES:ssa 1.8.2020. Työajan pidennyksistä luopumisen vastapainoksi sopimuksissa sovittiin työnantajille tulevistä niin sanotuista vastaavista hyödyistä. Lääkärisopimuksessa työajan pidennykset jäävät.

Vuoden 2021 talousarvion menojen kokonaistaso tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä vastaamaan tuoreimpia ennusteita kustannustason muutoksesta (peruspalvelujen hintaindeksi).

Lauta- ja johtokuntien talousarvioehdotuksien tulee perustua strategian taloustavoitteisiin sekä laskelmiin, joista ilmenevät väestönkasvun ja toimintaympäristön muutosten vaikutukset asiakas- ja suoritämääriin strategiatavoitteen mukaisesti erityisesti palveluissa, joiden kustannuksiin väestönkasvu suorimmin vaikuttaa. Laskelmista tulee ilmetä myös kustannustason muutoksien vaikutus.

Toimialojen laskelmien perusteella mahdollistetaan kaupunkistrategian mukainen toimintamenojen kohdentaminen. Ikäryhmäkohtaisiin väestömääriin sidonnaiset menot muodostavat noin kaksi kolmasosaa kaupungin toimintamenoista, mikä tarkoittaa vastaavaa painotusta strategiatavoitteen mahdollistaman kaupunkitasoisen toimintamenojen kasvun kohdentamisessa ikäryhmäkohtaiset väestöennusteet huomioon ottaen.

24.8.2020

Laskelmissa tulee huomioida kaupunkistrategian 0,5 % tuottavuustavoite.

Lauta- ja johtokuntien tulee talousarvioehdotuksissaan kiinnittää huomiota tulojen kerryttämiseen suhteessa menojen kasvuun.

Lauta- ja johtokuntien tulee sisällyttää talousarvioehdotukseen asiakas- ja suoritemäärien kehitys eriteltyinä väestönkasvuun ja muihin tekijöihin vuosina 2019–2023. Lisäksi tulee huomioida, että kaupunkistrategian mukaisesti Helsinki tavoittelee yksikkökustannuksissa muiden suurten kaupunkien keskiarvoa palveluissa, joissa yksikkökustannukset ovat muita suuria kaupunkeja korkeammat. Talousarvioehdotukseen tulee sisällyttää palveluiden yksikkökustannukset tilinpäätöksen 2019 mukaisena sekä niiden kehitys vuosina 2020–2023 sekä niiden lisäksi tuottavuuskehitys.

Talousarvioehdotuksista tulee ilmetä kaupunkistrategian toteuttamisen toimenpiteet toimialalla sekä kaupunkiyhteisten strategiahankkeiden ja toimialojen yhteissuunnittelun teemojen toteuttamisen toimenpiteet 2021–2023

Kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti toimialojen, virastojen ja liikelaitoksien tulee ottaa huomioon kaupunkistrategian mittarit talousarvioehdotusten tavoitteissa, toimenpiteissä ja toiminnan mittauksessa. Toimialojen ja talousarvion mittareiden tulee osoittaa, kuinka toimiala edistää tai tukee kaupunkitason strategiamittareiden tavoitetason toteutumista. Strategiamittarit kuvaavat strategian tavoitteiden toteutumisessa onnistumista ja niiden tulisi ohjata myös resurssien suuntaamista toimialalla.

Vuoden 2021 raamin tulos- ja rahoituslaskelman ohessa on esitetty tulos- ja rahoituslaskelma-arviot myös vuosille 2022-2024.

Verorahoitus

Tulos- ja rahoituslaskelmassa esitetyt verotuloarviot perustuvat valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton veroennusteisiin, jotka on laadittu 16.6.2020. Kokonaisverorahoituksen (verotulot ja valtionosuudet) ennakoidaan vuodelle 2021 supistuvan noin 3,7 prosenttia vuoden 2020 ennustetusta tasosta. Arvio perustuu oletukseen, että valtion kunnille kohdentamat koronaepidemian vaikutusten kompensatiot eivät jatkuisi vuonna 2021, minkä vuoksi sekä valtionosuusrahoitus että kunnille yhteisöverokertymästä kohdennettava osuus pienenevät merkittävästi vuoden 2020 tasosta. Verorahoituksen muutoksen (verotulot ja valtionosuudet) 2019–2021 ennakoidaan olevan -0,57 prosenttia verrattuna vuoden 2019 toteumaan.

Kunnallisverotulojen ennakoidaan vuonna 2021 kasvavan noin 3,6 prosenttia vuoden 2020 ennustetusta tasosta ja vastaavasti yhteisöverotulojen ennustetaan toteutuvan 10,8 prosenttia vuoden 2020 tasoa heikompana. Ennusteessa on huomioitu yhteisöveron kuntaryhmä jako-osuuden lasku 10 prosenttiyksiköllä vuodesta 2020.

Valtionosuustilitysten ennuste vuodelle 2020 on 425 miljoonaa euroa. Se sisältää sekä valtion vuoden 2020 neljännen lisätalousarvion mukaisen kuntien korona-tukipaketin lisäyksen 89,1 miljoonaa euroa että verotulojen maksun lykkäysmenettelyn kompensaaation 81,4 miljoonaa euroa. Korona-epidemian taloudellisiin vaikutuksiin liittyvät kompensatiot ovat vuonna 2020 yhteensä vajaat 200 miljoonaa euroa. Luku ei sisällä HUS-kuntayhtymän tai HSL-kuntayhtymän mahdollisia kompensatioita.

Valtionosuuksien ennuste vuodelle 2021 on 225 miljoonaa euroa. Arvio ei sisällä mahdollisia valtion korona-epidemian taloudellisiin vaikutuksiin kohdistuvia tukia vuodelle 2021. Arvio sisältää verotulojen maksun lykkäysmenettelyn kompensaaation takaisinperinnän -85,1 miljoonaa euroa, joka on koronaan liittyvä kompensaaatioerä vuodelle 2021.

Verotuloihin perustuva valtionosuuksientasaus (vos-tasaus) kasvaa vuonna 2021 -381 miljoonaan euroon, 6 miljoonaa euroa vuodesta 2020. Veropohjan heikkenemisen vaikutus näkyy viiveellä verotulopohjaan perustuvassa tasauksessa vuonna 2022, jolloin tasauksen arvioidaan laskevan -343 miljoonaan euroon.

Investoinnit

Raamiin 2021 sisältyvän kymmenvuotisen investointiohjelman keskimääräinen vuotuinen kokonaisinvestointitaso on noin 780 miljoonaa euroa sisältäen liikenneliikelaituksen sekä muiden liikelaitosten investoinnit. Heikentyneen taloudellisen tilanteen vuoksi kymmenvuotista investointiohjelmasta on päivitetty. Velkaantumisen hillitsemiseksi on vuotuinen investointitaso keskimäärin 73 miljoonaa euroa talousarvion 2020 investointiohjelman tasoa alempi.

Kaupunkitasoiseen tulos- ja rahoituslaskelmaan sisältyvän HKL-liikelaituksen investointiohjelman kymmenvuotinen kokonaisraami on 1 600 miljoonaa euroa.

Investointiohjelman kokonaisinvestointitaso on 780 miljoonaa euroa vuonna 2021, 780 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja 780 miljoonaa euroa vuonna 2023. Taloussuunnitelmakaudella 2021-2023 vuotuinen kokonaisinvestointitaso on korkeampi kuin vuosina 2018 ja 2019 toteutuneet investoinnit. Vuosina 2018 ja 2019 investointien toteuma on jäänyt selvästi käytettävissä olevia määrärahoja alemmaksi.

Taloussuunnitelmakaudella lainakanta kasvaa raamin investointiohjelman mukaisilla tasoilla siten, että vuoden 2023 lopussa lainakanta on noin 1,9 miljardia euroa eli noin 2 800 euroa/asukas.

Talousarvioehdotusten lähtökohtana tulee olla rakennetun omaisuuden käyttökelpoisuuden, turvallisuuden ja terveellisyysvarmistaminen, kaupungin kasvun edellytysten varmistaminen panostamalla asuntotuotantotavoitteen ja elinkeinoelämän edellyttämiin investointeihin sekä jo tehtyjen toteutus sopimusten ja velvoitteiden täyttämisen edellyttämät investoinnit.

Keskeisinä periaatteina talousarvioehdotuksen investointiohjelmasta laadittaessa tulee olla investointien vaikuttavuus ja oikea-aikaisuus.

Linjauksia vuoden 2021 talousarvioehdotusten valmisteluun

Henkilöstön kertaluonteiseen palkitsemiseen (kertapalkkiot ja ideapalkkiot) varataan lautakuntien vuoden 2021 talousarvioehdotuksiin määräraha, joka on suuruudeltaan 1 prosenttia henkilöstön vuotuisesta säännöllisen työajan palkkasummasta.

Kaupunkiyhteisesti järjestettävien ICT-infran ja perustietotekniikan palvelukokonaisuuksien (digitaalinen perusta) talousarviovalmisteluun liittyen:

- Perustetaan kaupunginkanslian talousarviokohtaan uusi nettobudjetoitu talousarviokohta ”1 40 02 ICT-yhteispalvelut” ja valmistellaan sen kohtaan talousarvioehdotus osana kaupunginkanslian talousarvioehdotusta.
- Kaupunkiyhteisesti järjestettävien ICT-infran ja perustietotekniikan palvelukokonaisuuksien (digitaalinen perusta) määrärahat varataan vuoden 2021 talousarvioehdotuksiin seuraavasti:

24.8.2020

- Perustettavaan nettobudjetoituun yksikköön budjetoidaan kaikki toimialojen ja liikelaitosten nykyiset digitaalisen perustaan liittyvät kustannukset (arvio 49 miljoonaa euroa (sis. irtaimen ja käyttötalouden)).
- Toimialojen talousarviokohtiin budjetoidaan kaikki muut toimialan tietohallinnon kustannukset. Toimialat ja liikelaitokset kirjaavat talousarvioehdotuksissaan kaikki digitaalisen perustan kustannukset sisäisinä palveluostoina (lähtökohta on nykyinen kustannustaso ja nykyiset palvelut).
- Uudet toimialojen digitaalisen perustan investoinnit vuodelle 2021 siirtyvät uudelle nettobudjetoidulle yksikölle ja niihin liittyvät poistot veloitetaan osana palveluita (sisäinen palveluosto).
- Kaupunginkanslian keskitetyn tietohallinnon nykyisiä (arvio n. 11,8 miljoonaa euroa) ja uusia digitaalisen perustan kustannuksia ei valmistella talousarvioehdotuksissa 2021 laskutettavaksi toimialoilta.
- Kaikki digitaalisen perustan hankinnat valmistellaan talousarvioehdotuksissa tehtäväksi jatkossa sisäisinä palveluiden ostoina. Siten myös kaupunginkansliaan siirtyvien henkilöiden palkkakustannukset valmistellaan toimialojen ja liikelaitosten talousarvioehdotuksissa palveluiden ostoina. Lisäksi talousarvioehdotukset valmistellaan siten, että jo tehtyjen vanhojen investointien osalta ei tehdä irtaimen tasesiirtoja, vaan poistot juoksevat loppuun poistosuunnitelmien mukaisesti toimialoilla ja liikelaitoksissa.

Helsingin kaupungin saamien valtionperintöjen talousarviokäsittelyyn liittyen perustetaan kaupunginhallituksen talousarviokohdan alle uusi bruttobudjetoitu talousarviokohta ”1 30 03 Valtionperinnöt” ja valmistellaan sen kohdan talousarvioehdotus osana kaupunginkanslian talousarviovalmistelua.

24.8.2020

TULOSLASKELMA

1 000 euroa	TP18	TP19	TA20	ENN/20	Raami 21	TS22	TS23	TS24
Toimintatulot	1 318	1 382	1 266	1 231	1 281	1 292	1 305	1 318
Kasvu ed.vuodesta		4,90 %	-8,40 %	-10,90 %	1,20 %	0,90 %	1,00 %	1,00 %
Toimintamenot	-4 293	-4 500	-4 639	-4 821	-4 680	-4 784	-4 907	-5 033
Kasvu ed.vuodesta		4,80 %	3,10 %	7,10 %	0,89 %	2,23 %	2,56 %	2,56 %
TOIMINTAKATE	-2 975	-3 118	-3 373	-3 590	-3 399	-3 492	-3 602	-3 715
Verotulot ja valtionosuudet	3 614	3 727	3 869	3 851	3 710	3 825	3 946	4 060
Verotulot	3 417	3 494	3 623	3 426	3 485	3 555	3 668	3 774
Kasvu ed.vuodesta		2,30 %	3,70 %	-1,90 %	1,70 %	2,00 %	3,20 %	2,90 %
Valtionosuudet	197	233	246	425	225	270	278	286
Rahoitustulot ja -menot	113	133	139	134	135	132	135	135
VUOSIKATE	752	742	635	395	446	465	479	481
Poistot, arvonalentumiset ja satunnaiset erät								
Suunnitelman mukaiset poistot	-347	-364	-373	-370	-384	-383	-390	-400
Satunnaiset kulut	-18							
TILIKAUDEN TULOS	387	378	262	25	62	82	89	81

Kaupunkitasoinen käyttötalouden kokonaisraami toimintamenoille

Strategiatavoitteen tarkastelu	TP	Enn	Raami	Raami	Raami
	2 019	2 020	2 021	2 022	2 023
	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Väestönkasvun %-m. (väestöennuste kesäkuu 2020)	0,74	0,89	0,74	0,93	0,96
Peruspalvelujen hintaindeksin %-m. kesäkuu 2020)	2,10	1,00	2,30	1,80	2,10
Menokasvu ilman tuottavuuden parantamista	2,84	1,89	3,04	2,73	3,06
Tuottavuuden parantaminen -0,5 %-yksikkö	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Strategiatavoitteen mahdollistama menokasvu-%	2,34	1,39	2,54	2,23	2,56
Strategiatavoitteen mahdollistama menotaso	4 025 815	4 117 255	4 221 833	4 315 980	4 426 469

Kaupunkistrategian käyttötalouden toimintamenoja mitoittavan taloustavoitteen mukaiset menot vuodelle 2021 eli kokonaisraami toimintamenoille on 4 221 833 000 euroa.

24.8.2020

Kaupunkitasoinen investointiraami

INVESTOINTIOSA		TP 2019	TA2020	Raami 2021
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
8 Investointiosa	Tulot	35 805	146 430	11 990
	Menot	609 319	820 899	574 400
	Toimintakate	-587 694	-674 469	-562 410
8 01 Kiinteä omaisuus	Tulot	2 396	5 000	5 000
	Menot	105 750	134 594	91 000
	Toimintakate	-103 354	-129 594	-86 000
8 01 02 Projektialueiden esirakentaminen	Menot	55 558	92 594	56 000
	Toimintakate	-55 558	-92 594	-56 000
8 02 Rakennukset	Menot	266 118	260 130	250 000
	Toimintakate	-266 118	-260 130	-250 000
8 03 Kadut ja liikenneväylät	Menot	158 718	148 660	137 000
	Toimintakate	-158 718	-148 660	-137 000
8 03 02 Projektialueiden kadut	Menot	81 904	72 060	66 000
	Toimintakate	-81 904	-72 060	-66 000
8 03 03 Yhteishankkeet Väyläviraston kanssa	Menot	919	1 000	1 900
	Toimintakate	-919	-1000	-1 900
8 04 Puistot ja liikunta-alueet	Menot	23 453	33 320	23 200
	Toimintakate	-23 453	-33 320	-23 200
8 04 02 Projektialueiden puistot ja liikunta-alueet	Menot	11 459	9 220	7 100
	Toimintakate	-11 459	-9 220	-7 100
8 05 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Tulot	360	680	592
	Menot	58 847	76 195	56 200
	Toimintakate	-58 847	-75 515	-55 608
8 06 Arvopaperit	Menot	10 783	167 000	16 000
	Toimintakate	-10 783	-167 000	-16 000
8 07 Muu pääomatalous	Tulot	33 049	140 750	6 400
	Menot	4 812	1 000	1 000
	Toimintakate	28 237	39 750	5 400
8 07 50 Valtionosuudet ja avustukset	Tulot	10 534		2 000
	Toimintakate	10 534		2 000
8 07 51 Rakennusten ja osakkeiden myyntitulot	Tulot	21 943	3 000	3 000
	Toimintakate	21 943	3 000	3 000

4. TALOUSARVIOALOITTEET

Lauta- ja johtokuntien on käsiteltävä talousarvioaloitteista annettavat lausunnot samanaikaisesti talousarvioehdotusten kanssa. Lausunnoissa on selvitettävä, miten aloitteessa esitetyt toimenpiteet on otettu huomioon talousarvioehdotuksessa.

Lausunnossa on yksiselitteisesti mainittava, kuinka paljon aloitteessa esitetty toimenpide lisää tai vähentää määrärahojen tarvetta ja onko nämä sisällytetty hallintokunnan talousarvioehdotukseen. Vastaavasti on ilmoitettava toimenpiteen vaikutukset suoritemääriin sekä sisältyvätkö muutokset talousarvioehdotukseen.

5. VUODEN 2021 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN VALMISTELUN AIKATAULU

Ma 17.8.	Raami Khs esittely
Ma 24.8.	Raami Khs päätös
Ti 22.9.	TAE syötön määräpäivä suunnittelujärjestelmä Taskuun
Ke 23.9.	Lautakuntien määräaika päättää TAE
Ke 30.9.	Kaupungin joryn budjettiriihi 1
Pe 2.10.	Kaupungin joryn budjettiriihi 2
To 29.10.	Pormestarin TAE-julkistus
Ma 2.11. (tai To 29.10)	Khs TA-esittely
Ma 9.11.	Khs TA-päätös
Ke 11.11.	Kvsto vero-% -päätös
Ke 25.11.	Kvsto TA-esittely
Ke 9.12.	Kvsto TA-päätös

24.8.2020

Liite 1. Investointiraami talousarviokohdittain ja alustava investointiohjelma 2021–2030

INVESTOINTIRAAMI 2021 JA ALUSTAVA INVESTOINTIOHJELMA 2022-2030

	RAAMI 2021	TS2022	TS2023	Alustava 2024	Alustava 2025	Alustava 2026	Alustava 2027	Alustava 2028	Alustava 2029	Alustava 2030
	* 1.000 EUR	* 1.000 EUR	* 1.000 EUR	* 1.000 EUR	* 1.000 EUR	* 1.000 EUR	* 1.000 EUR	* 1.000 EUR	* 1.000 EUR	* 1.000 EUR
8 Investointiosa	574 400	573 900	580 300	606 300	638 900	630 100	636 700	636 700	636 700	636 700
801 Kiinteä omaisuus	91 000	72 300	73 500	79 800	90 000	92 000	87 900	78 000	84 500	84 500
80102 Projektialueiden esirakentaminen, Khn käytettäväksi	56 000	37 300	38 500	41 800	52 000	54 000	55 400	45 500	45 000	45 000
802 Rakennukset	250 000	250 000	265 000	258 000	277 000	266 000	280 000	280 000	280 000	280 000
803 Kadut ja liikenneväylät	137 000	155 000	160 000	183 500	186 000	189 000	182 000	191 900	185 000	185 000
80302 Projektialueiden kadut, Khn käytettäväksi	66 000	80 000	76 000	76 000	86 000	85 000	84 000	91 000	85 000	85 000
80303 Yhteishankkeet Väyläviraston kanssa, Khn käytettäväksi	1 900	3 200	13 000	23 400	19 800	23 300	16 800	21 800	6 700	3 100
804 Puistot ja liikunta- alueet	23 200	22 600	22 200	28 000	28 900	28 900	32 600	32 600	33 000	33 000
80402 Projektialueiden puistot ja liikunta-alueet, Khn käytettäväksi	7 100	6 000	6 400	10 700	11 300	11 300	13 000	13 000	13 000	13 000
805 Irtaimen omaisuuden perushankinta	56 200	62 000	52 000	47 500	47 500	47 500	47 500	47 500	47 500	47 500
806 Arvopaperit	16 000	11 000	6 600	8 500	8 500	5 700	5 700	5 700	5 700	5 700
807 Muu pääomatalous	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000

10-vuotinen kokonaisraami kaupunkitasoiseen tulos- ja rahoituslaskelmaan sisältyvälle HKL-liikelaitoksen investointiohjelmalle on 1 600 milj. euroa

24.8.2020

Liite 2. Kaupunkitason strategiamittarit

MAAILMAN TOIMIVIN KAUPUNKI	Mittari	Strategian kirjaus/tavoitetaso
KESTÄVÄN KASVUN TURVAAMINEN		
Yleinen viihtyisyys ja turvallisuus	Koettu turvallisuus	Jokainen tuntee olonsa turvalliseksi Helsingissä/osuus kasvaa kaupunkitasolla, heikon turvallisuuden alueet lähenevät kaupungin keskiarvoa
	Rikoksilla oirehtivien nuorten määrä: Nuorten rikoksista epäiltyjen henkilöiden määrä sekä tämä suhteutettuna ikäryhmän nuorten määrään	Jokainen tuntee olonsa turvalliseksi Helsingissä, nuorten syrjäytymistä ehkäistään/ tavoitteena, että rikoksista epäiltyjen nuorten määrä vähenee
	Asukastyytyväisyys: Suosittelemisindeksi	Asukastyytyväisyys tuloksellisuuden keskeisimpiä mittareita/suositteluindeksi paranee
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Koettu terveys	Terveyseroja kavennetaan/keskitäsoiseksi tai huonommaksi terveytensä kokevien osuus laskee
	Koettu elämänlaatu	Hyvä, virikkeellinen, laadukas, kokemusrikas elämä/elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus kasvaa
Väestöryhmien ja alueiden väliset hyvinvointierot	Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys	Mahdollisimman moni pääsee kiinni työelämään, autetaan työllistymistä/Työttömyys laskee, pitkäaikaisyöttömien määrä laskee
	Alueiden eriytymisen indeksi: Eri-laisuusindeksi (mittaa ryhmän sijoittumisen tasaisuutta verrattuna toisen ryhmän sijoittumiseen) sekä kuviot alueiden välisten erojen kehityksestä	Alueiden välisen eriytymisen hillitsemisen/Alueiden välinen eriytyminen vähenee
	Ennalta ehkäisevän toiminnan vaikuttavuus: 1) HYTE-koontiraportti 2) SOTEN terveysindikaattorit: alkuvaiheessa ylipaino, verenpaine, tupakointi ja kirjaamiskattavuuden noustessa myöhemmin alkoholin riskikäyttö ja mielialamittari.	Terveys- ja hyvinvointieroja kavennetaan ja tunnistetaan riskiryhmiä toimenpiteiden kohdentamiseksi/Toimien vaikuttavuus lisääntyy
	Huono-osaisuusindeksi: Summamittari (asunnottomat/1 000 asukasta), humalahakuisesti alkoholia käyttävien osuus, itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus, perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden osuus)	Eriarvoisuuden vähentäminen on Helsingissä lapsia ja nuoria laajempi tavoite/ huono-osaisuusindeksin arvo pienenee
	Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytymisen ehkäisy	Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret
	Ilman opiskelupaikkaa jääneet peruskoulun päättäneet	Nuorten syrjäytymiskierre/Osuus laskee
	Lasten ja nuorten osuus, joilla harrastus	Jokaisella lapsella ja nuorella on harrastus/Osuus kasvaa
	Lasten ylipaino	Terveys- ja hyvinvointieroja kavennetaan/Osuus laskee

24.8.2020

	Lasten ja nuorten psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi	Helsinki edistää asukkaitensa mielen-terveyttä, nuorten syrjäytymiskierre/ahdistuneisuus, mielialaongelmat ja yksinäisyys vähenevät
Liikkumisen edistäminen	Vapaa-ajan liikuntaa harrastavat	Liikkumisen lisääminen/osuus nousee
	MOVE! Fyysinen toimintakyky	Lapsia ja nuoria liikutetaan yhä enemmän/Toimintakykytulosten trendi on nouseva
	Liikkuminen: Liikkumisen ja paikallaan-olon %-osuudet valveillaolosta ja unen määrä ja laatu.	Liikkumisen, erityisesti arki- ja hyötyliik- kumisen) lisääminen ja istumisen vä- hentäminen.
	Liikkuminen: Helsingiläisten liikkumistot- tumukset	Liikkumisen, erityisesti arki- ja hyötyliik- kumisen) lisääminen ja istumisen vä- hentäminen.
Ekologisesti kestävä kehitys	Helsingin kasvihuonekaasupäästöt	60 % päästövähennystavoite vuodelle 2030, hiilineutraalisuustavoite 2035/60 % (1 406 000 t CO2-ekv./2,8 t CO2- ekv./as) 80 % (hiilineutraalisuustavoite) (703 000 t CO2-ekv./1,4 t CO2-ekv./as)
	Pyöräliikenteen määrä automaattilasken- tapisteissa	Pyöräilyn suosion lisääminen/Määrä kasvaa
	Ilmanlaatu valituissa mittauspisteissä	Terveydelle haitalliset päästöt vähene- vät/ NO2 ei ylitä 40 µg/m3 (EU-direktiivi) (2024) PM10:n raja-arvo ei ylity (EU-direktiivi) (2024)
Kaupunkirakenteen toiminnallisuus	Valmistuneiden asuntojen määrä sekä hallinta- ja rahoitusmuoto	Toimivat asuntomarkkinat/2017-2018 yhteensä 6 000 asuntoa ja 2019-2021 yhteensä 7 000 asuntoa
	Saavutettavuus asukkaiden näkökul- masta: Liike- ja palvelukeskustojen sekä lähipalvelu- keskustojen saavutettavuus kulkumuodoittain (jalankulku, pyöräily) Liike- ja palvelukeskustojen saavutettavuus (joukkoliikenne, autoilu) Keskusta-alueella oleskelevien ja vierailevien ihmisten lukumäärä: Jalankulkijoiden määrä Helsingin ydinkeskus- tassa	Toimiva kaupunki, tiivis ja toiminnalli- sesti sekoittunut kaupunkirakenne/saa- vutettavuus paranee
	Uusien asukkaiden sijoittuminen raideliikenteen piiriin: Väes- tökehitys 800 m etäisyydellä raideliikenteen asemista tai pysäkeistä: juna-, metro- ja rai- tiovaunuasemat ja -pysäkit	Kaupunkirakenteen tiivistäminen, rai- dejoukkoliikenteen osuus/Määrä kas- vaa
Elinvoimaisuus, matkailu	Yöpymisten määrä	Viihtyisä kaupunki houkuttelee matkai- lijoita/Määrä lisääntyy samassa suh- teessa kun Tukholmassa ja Kööpenha- minassa

24.8.2020

	Kongressien ja kongressivieraiden määrä	Helsinki panostaa kongressien houkutteluun/Määrä kasvaa samassa suhteessa kun Tukholmassa ja Kööpenhaminassa
	Työperusteinen maahanmuutto, työllisten osuus työikäisistä tulomuuttajista, Suomen kansalaisten aivovienti	Työperusteista maahanmuuttoa ja osuutta kokonaismaahanmuutosta pyritään kasvattamaan/Määrä ja osuus kasvavat
UUDISTUVAT PALVELUT		
Asukaslähtöisyys ja osallisuus	Osallistuvan budjetoinnin äänestysprosentti	Osallistava toimintatapa, osallistava kulttuuri/
	Asiakaskokemus/palvelutyytyväisyys: Seurantajärjestelmä, jonka avulla muodostetaan kaupunkiyhteinen asiakaskokemusarvo sekä seurataan osamittareita erikseen	Ymmärrys kaupungin asiakaskokemuksen tilasta paranee, tiedon ja datan perusteella rakennetaan asiakaskokemuksen seurantajärjestelmä
	Toimintakulttuurin muutos: Keskimääräinen läpimenoaika viidessä valitussa palveluprosessissa	Hallitulla rytmimuutoksella nopeampaan ja ketterämpään toimintakulttuuriin: Toimintakulttuuri muuttuu asukasnäkökulmasta keskeisimmän/keskeisimpien tekijöiden suhteen nopeamaksi ja ketterämmäksi
	Asukasosallisuuden toteutuminen toimialoilla: Keskeisimpien asukasosallisuuden menetelmien käyttö toimialojen eri palvelukokonaisuuksissa	Helsinki vahvistaa asemaansa osallisuuden ja avoimuuden kansainvälisenä edelläkävijänä, modernit osallisuuskäytännöt parantavat väestöryhmien välistä ymmärrystä, yhdenvertaisuutta ja palvelujen laatua. Kehitetään avoimuutta ja osallisuutta koko kaupunkikonsernissa./ asukasosallisuuden menetelmiä hyödynnetään laajasti palveluiden kehittämisessä kaikilla toimialoilla
	Asukasosallisuuden toteutuminen toimialoilla: Keskeisimpien asukasosallisuuden menetelmien käyttö toimialojen eri palvelukokonaisuuksissa	Helsinki vahvistaa asemaansa osallisuuden ja avoimuuden kansainvälisenä edelläkävijänä, modernit osallisuuskäytännöt parantavat väestöryhmien välistä ymmärrystä, yhdenvertaisuutta ja palvelujen laatua. Kehitetään avoimuutta ja osallisuutta koko kaupunkikonsernissa./ asukasosallisuuden menetelmiä hyödynnetään laajasti palveluiden kehittämisessä kaikilla toimialoilla
Digitaalisuus	Käyttäjättyytyväisyys kaupungin digitaalisiin palveluihin ja digikuilun mittaus: - Asiakaskokemus digitaalisista palveluista pääsääntöisesti CES (Customer Effort Score) -arvolla ja tilanteeseen soveltuessa NPS (Net Promoter Score) -arvolla -Digikuilun mittaminen Tilastokeskuksen "Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttötutkimuksen" pohjalta	Helsingin tavoitteena on olla maailman parhaiten digitalisaatiota hyödyntävä kaupunki maailmassa./Käyttäjien tyytyväisyys digitaalisiin palveluihin paranee/tyytyväisyys paranee; Digikuilu (digitaalisten palvelujen ulkopuolelle jäävien määrä pienenee.)
	Digitaalisten palvelujen kehitys: Investointien ja hankkeiden määrän jakautuminen kaupungin hankeohjelman ohjelmakokonaisuuksiin: digipalvelut, digiedellytykset, tiedon hallinta, tukitoiminnot perus-it ja kokeilut	Helsinki on maailman parhaiten digitalisaatiota hyödyntävä kaupunki/ digipalvelujen ohjelmakokonaisuuden investointien määrä lisääntyy ja suhteellinen osuus kasvaa

24.8.2020

	Avointen rajapintojen määrä, sisäiset/ulkoiset: Ulkoisten avointen rajapintojen määrä, tietojärjestelmien määrä ja näiden suhdeluku, sisäisten rajapintojen määrä, tietojärjestelmien määrä ja näiden suhdeluku	Avoimen datan esimerkillinen hyödyntäminen, johtava kaupunki julkisen tiedon avaamisessa/ avointen rajapintojen määrä kasvaa
Oppiminen, koulutus, oppimisympäristöt	Varhaiskasvatuksen osallistumisaste	Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen/Osallistumisaste nousee
	Lähikoulun valinneiden osuus 1. ja 6. vuosiluokalla	Vanhemmat valitsevat mielellään lähikoulun/Osuus kasvaa
	Varhaiskasvatuksen laatu: Kuinka paljon vakansseista on täyttämättä ja kuinka monta täytettyä vakanssia hoitaa ei- kelpoinen sijaisena tai avoimen toimen hoitajana. Henkilöstön pysyvyys: lastentarhanopettajien lähtövaihtuvuus (ero kaupungin palveluksesta)	Varhaiskasvatuksessa panostetaan laatuun, työntekijöiden pysyvyyteen ja turvalliseen arkeen/ Tavoitteena on pysäyttää nykyinen kehityssuunta työvoimavajeen ja ei- kelpoisten määrän kasvussa. Tavoitteena lähtövaihtuvuudessa vuoden pysyvä vuoden 2018 tasolla.
	PISA-tulokset	Jokaisella helsinkiläisellä on mahdollisuus saavuttaa potentiaalinsa oppimisessa
	Karvin valtakunnalliset oppimistulokset	Jokaisella helsinkiläisellä on mahdollisuus saavuttaa potentiaalinsa oppimisessa
	Ylioppilaskirjoitusten tulokset	Jokaisella helsinkiläisellä on mahdollisuus saavuttaa potentiaalinsa oppimisessa
Yritystoiminta ja elinkeinoelämä	Helsinkiläisten yksityisen sektorin kokoai-kaisten työpaikkojen määrän kasvu suhteessa asukasluvun kasvuun	Yksityisen sektorin työpaikkamäärä kasvaa vähintään yhtä nopeasti kun asukasluku/tavoiteluku 1,0
	Yritysten halukkuus suosittelua Helsinkiä sijaintipaikkana	Suomen paras kaupunki yrityksille/Suositteluhalu kasvaa
Henkilöstön hyvinvointi ja johtaminen	Henkilöstökokemus ja johtaminen	Erinomainen ihmisten johtaminen/Indikaattoreiden arvot paranevat
VASTUULLINEN TALOUDENPITO		
Taloudellisesti kestävä kehitys	Taloudellinen kokonaistuottavuus	Kokonaistuottavuuden 0,5 % vuotuinen kasvu/(0,5 prosenttiyksikköä pienempi kun väestönkasvu ja peruspalveluiden hintaindeksin kasvu)
	Investointien tulorahoitusprosentti (Vuosikate/investoinnit)	Mitoitetaan kokonaisinvestoinnit tasolle, joka kyetään rahoittamaan tulorahoituksella/Tulorahoitus-prosentti nousee
	Työllisyysaste	Työllisyysasteen vahvistaminen/Työllisyysaste nousee
	Lainakanta/asukas	Lainakanta ei asukasta kohden kasva
	Yhteisöveron jako-osuus	Yhteisöveron jako-osuus nousee yli 30 % tasolle valtuustokaudella

24.8.2020

	Kassan riittävyys, päivää	Kaupungin taloutta hoidetaan vastuullisesti/Vähintään 50 päivää
	Yksikkökustannukset (€) toimialojen palveluissa	Helsinki tavoittelee yksikkökustannuksissa muiden suurten kaupunkien keskiarvoa/Yksikkökustannukset lähenevät muita suuria kaupunkia